

Patronát nad potokem Staersbach

Revitalizace, ryby, stanoviště rybiho potěru, dobrovolnictví, návratnost nákladů

Obr. 1 Mrtvé dřevo přináší do potoka Staersbach život

V rámci projektu „Revitalizace nivy řeky Este a přilehlého údolí“ (zkráceně Projekt Este) v okrese Harburg [městská část města Hamburk] byla na řece Este provedena řada jednotlivých menších opatření za účelem obnovení struktury, šetrné údržby a vývoje říčního toku a okolní krajiny. Mnohá z těchto opatření se uskutečnila jen díky podpoře a dobrovolnické činnosti různých sdružení či jednotlivců. Příkladem je patronát Sboru mladých hasičů obce Moisburg nad potokem Staersbach, který je přítokem řeky Este. Ve spolupráci s aktivními mladými dobrovolníky zde byla provedena opatření pro obnovu štěrkových stanovišť pro potěr (pstruhů a mihule potoční). Jako odborný podklad a inspirace posloužila publikace „Bessere Bäche“ [Lepší potoky] od Madsen & Tent (2000).

Oblast

Staersbach pramení jihozápadně od Buxtenhude u Hamburku v blízkosti obce Sauensiek a ústí do řeky Este v obci Moisburg. Pramen řeky Este se nachází na severozápadě Lüneburger Heide [Lüneburského vřesoviště] u Wintermoor. Po přibližně 61 km se pak u městečka Cranz vlévá do Labe. Na délce svého toku překonává 55-ti metrový výškový rozdíl.

Povodí a spolková země: Labe, Dolní Sasko

Koordinální území: oblast ústí Labe

Jméno vodního toku: Staersbach

Typ vodního toku podle LAWA: typ 16 „údolní potok se štěrkovým dnem“

Zařazení v systému hodnocení očekávaných výsledků podle RSV: dosažení cíle pravděpodobné

Ochranný status: oblast Este je jako evropsky významná lokalita (EVL) součástí sítě chráněných oblastí Natura 2000 - č. 36 „Este, Böttersheimer Heide“.

Podnět

Přes převážně dobrou kvalitu vody je struktura vodního toku značně pozmeněná a jen na několika úsecích přírodě blízká. Údolní potok se štěrkovitým dnem je kvůli intenzivní údržbě vodního toku a smyvům z přiléhajících zemědělských ploch z velké části zanesen bahnem a pískem. Monitoring ryb v květnu 2004 ukázal, že se v toku vyskytují pouze dospělí pstruzi, mladí jedinci úplně chybí. Tento přítok Este tedy neslouží jako stanoviště pro potěr a mladé ryby.

Cíle

podpora výskytu typických druhů a společenstev, především potěru vyrůstajícím na štěrkových stanovištích
obnova přírodě blízké struktury a substrátu a rovněž obnova vlastní přirozené dynamiky

dosažení migrační průchodnosti pro organismy žijící v toku

zajištění přirozeného odtoku a přirozených teplotních poměrů s ohledem na přírodní stanoviště

Pomocí opatření, jako např. zajištění proudění a přirozeného meandrování toku, by se měla podpořit samočisticí schopnost potoka, aniž by bylo nutné zasáhnout stavebními pracemi či bagrováním.

Opatření

Za účelem úpravy struktury úseků potoka Staersbach byly s vynaložením 150 t štěrku a kamenů (mimo jiné sesbíraných z polí) vytvořeny výhony. K dosažení změny proudění byl potok úmyslně zanášen mrtvým dřevem, mj. zaražením kůlů (dubové dřevo) a napříč k nim naskládaných kmenů, kořenů a větví. Opatření materiálu, jeho přeprava a realizace těchto opatření probíhala formou dobrovolnické práce. Jako odborný podklad a k inspiraci posloužila publikace „Bessere Bäche“ [Lepší potoky] od Madsen & Tent (2000).

Aktéři / postup

V rámci projektu „Revitalizace nivy řeky Este a přilehlého údolí“ (zkráceně „Projekt Este“) v okrese Harburg byly iniciovány řady jednotlivých menších projektů a revitalizačních opatření k obnově struktury stanovišť na řece Este a jejich přítocích a rovněž podporovány dobrovolnické akce. V roce 2002 převzali patronát nad potokem Staersbach vedoucí spolku mladých hasičů Moisburg - manželé Czaschkovi. Nejdříve byl určen stav struktury a biologická a chemická kvalita toku. Tuto analýzu provedl Spolek mladých hasičů, stav rybí populace byl před zahájením úprav zmapován rybářským sdružením.

Protože byl projekt Este přijat v okrese velmi pozitivně, proběhla nutná povolovací řízení zpravidla bez problémů. Úseky pro realizaci opatření jsou navíc vybrány tak, že při záplavách, erozních jevech nebo jiných událostech nemohou být poškozeny žádné osoby či jejich vlastnictví. Povolení v rámci vodoprávního řízení nejsou zpravidla nutná, neboť majitelé pozemků, na které by opatření mohla mít nějaký dopad, s úpravami souhlasili.

Opatření se projednávalo se Sdružením pro údržbu Este, správou okresu Harburg a s Vodohospodářským úřadem. Správy obcí Hollenstedt a Moisburg působily v mnoha případech jako prostředníci. Zároveň probíhala intenzivní práce s veřejností, aby se na projekt upozornilo. Díky tomu se podařilo pro plánovaná opatření získat mnoho vlastníků pozemků. Okresní správa Harburg zamýšlí nakoupit několik pozemků, díky čemuž se budou moci podobná opatření uskutečnit na horním toku.

Obr. 2 Spolek mladých hasičů při práci na Staersbachu

Náklady / financování

Projekt Staersbachu byl hrazen z prostředků Nadace Michael-Otto (jednorázový příspěvek 9.665 eur na ochranu přírody/podporu mládeže „aqua kids“ byl rozdělen mezi patronáty nad dvěma potoky: Staersbach a sousedním potokem Perlbach). Další prostředky získaly patronáty z Nadace pro ochranu přírody okresu Harburg (jednorázově 500 eur pro oba patronáty), ze soukromých sbírek (jednorázově 75 eur) a z výhry (celkově 1.175 eur pro oba projekty). K podpoře projektu přispěla také různá věcná plnění, jako například poskytnutí traktorů a přívěsů, hodiny dobrovolnické práce a další nefinanční podpora od soukromých osob. Kameny byly sbírány z polí a použity se svolením zemědělců, jejich přeprava a umístění do potoka musela být ovšem financována z vlastních zdrojů projektu. Zaměření Staersbachu bylo zdarma provedeno místní soukromou geodetickou kancelář.

Výsledky / hodnocení

Na Staersbachu již byly zaznamenány pozitivní změny u vodních organismů. Z druhů makrozoobentos byly v pevném substrátu nalezeny larvy jepice, pošvatky a chrostíka, které tyto úseky dříve neosídlovali. Nová analýza ryb byla provedena v roce 2008. Potok byl oživen turbulencemi a volně omývanými místy štěrkovitého dna bez nánosů. Za zmínku stojí velmi dobrá spolupráce všech zúčastněných stran a široká spolupráce s veřejností. Zajímavé u tohoto projektu je, že tento v podstatě ryze ochranný záměr dokázal oslovit místní lidi i úřady a získal širokou podporu místní veřejnosti. Úřady tento dobrovolnický projekt oceňují jako odlehčení administrativní práce v rámci ochrany přírody.

Obr. 3. Nanesené dřevo utváří Staersbach u Moisburgu: opatření Sdružení mladých hasičů

Kontakty

Naturschutzstiftung und Esteprojekt (Nadace ochrany přírody a Projekt Este):

okres Harburg

Oddělení ochrany přírody/ péče o krajinu

Schloßplatz 6

21423 Winsen

Kontaktní osoba:

Rainer Böttcher / Detlef Gumz

Tel.: 04171 / 693-297 oder -294

Fax: 04171 / 693-179

UNB@lkhamburg.de

Bachpatenschaft Staersbach (Patronát potoka Staersbach):

Ute Czaschke

SG-Pressewartin

Freiwillige Feuerwehr

Samtgemeinde Hollenstedt

Podendorfer Weg 1b

21647 Moisburg

04165 / 92 00 2

presse@ff-sgh.de

Přeloženo z německých „Steckbriefe zur WRRL – Umsetzung“ od Grüne Liga e.V.

Redakce: Michael Bender, Alexandra Gaulke, Tobias Schäfer

Přeložila: Květa Šimková

Upravila: Tereza Dvořáková

Obr. 4 Štěrkový násyp zužuje tok potoka Staersbach

Arnika
Program Ochrana přírody
Ing. Jana Vitnerová
Chlumova 17
130 00 Praha 3
tel/fax: 222 781 471, 222 782 808
e-mail: priroda@arnika.org
www.priroda.arnika.org

Projekt „Best practice“ příklady z Německa a České republiky“ je financován Spolkovým ministerstvem životního prostředí a Spolkovým úřadem pro životní prostředí. Tyto instituce nenesou žádnou zodpovědnost za správnost a úplnost údajů ani případné narušení soukromí třetích osob. Názory vyjádřené v textu nemusí odpovídat názorům těchto institucí.

GRÜNE LIGA e.V.
Bundeskontaktstelle Wasser
Prenzlauer Allee 230
10405 Berlin
Tel.: +49 30 4433 91 -44 Fax: -33
E-Mail: wasser@grueneliga.de
Internet: <http://www.wrrl-info.de>

Obr. 5 Práce se štěrkem v korytě